

Громадська організація «Науково-аналітична спілка»

**Збірник тез доповідей
Третьої Всеукраїнської науково-практичної конференції**

**СТАЛИЙ, ІНКЛЮЗИВНИЙ, СМАРТ РОЗВИТОК: НАУКОВІ
ПІДХОДИ ДО ВИРІШЕННЯ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛЬНИХ І
ЛОКАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ**

14 квітня 2026 р.

**Тернопіль
2026**

УДК 330.3:504:316.42:004.738.5
JEL: O10, O18, O30, Q01, Q56, R11, H43, I38

Розглянуто та затверджено на зборах громадської організації «Науково-аналітична спілка» (протокол № 2 від 14 квітня 2026 р.)

Редакційна колегія: Віталій РУДАН – кандидат економічних наук, Голова ГО «Науково-аналітична спілка»; Тарас БОРИС – член правління ГО «Науково-аналітична спілка»; Іван БУРТНЯК – доктор економічних наук, професор, член ГО «Науково-аналітична спілка»; Наталія КОЗЬМУК – кандидат економічних наук, доцент, член ГО «Науково-аналітична спілка»; Малюта ЛЮДМИЛА – доктор економічних наук, професор, член ГО «Науково-аналітична спілка»; Тарас МАРШАЛОК – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування Хмельницького національного університету, доцент кафедри політичних наук Українського католицького університету; Віталій ПИСЬМЕННИЙ – доктор економічних наук, доцент, заступник ГО організації «Науково-аналітична спілка»; Андрій ТИМКІВ – кандидат економічних наук, ревізор ГО «Науково-аналітична спілка».

Відповідальний за випуск: Віталій РУДАН – кандидат економічних наук, Голова громадської організації «Науково-аналітична спілка».

С 11 Сталий, інклюзивний, смарт розвиток: наукові підходи до вирішення сучасних глобальних і локальних викликів: Збірник тез доп. Третьої Всеукр. наук.-практ. конф. (14 квітня 2026 р., м. Тернопіль). Тернопіль: ГО «Науково-аналітична спілка», 2026. 102 с.

У збірнику тез доповідей конференції представлено дослідження та практичні рішення, що сприяють сталому, інклюзивному та смарт розвитку в умовах сучасних викликів. У ньому висвітлено новітні наукові досягнення, інноваційні підходи та їх інтеграцію для ефективного вирішення актуальних глобальних і локальних проблем.

УДК 330.3:504:316.42:004.738.5

За стиль, редакцію та достовірність поданих матеріалів конференції несуть відповідальність їх автори.

Електронна пошта: confngosau@gmail.com
Вебсайт: <https://www.ngosau.com/konferenciyi>

Наталія КОЗЬМУК
ОСОБЛИВОСТІ СУТНІСНОГО ТРАКТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ
КАТЕГОРІЇ «ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ПРАЦІ» В СУЧАСНОМУ СЕРЕДОВИЩІ 33

Олеся ЧЕРВАК-СМЕРІЧКО
ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИК
ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО УПРАВЛІННЯ..... 38

СЕКЦІЯ 5. ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ

Лілія МАЗУРИК, Оксана РУДЕНКО
СТРАТЕГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ТА КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ОСНОВА СТАЛОГО БІЗНЕСУ 41

Наталія БРЮХАНОВА
ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ЯК СТРАТЕГІЯ ЗНИЖЕННЯ
БІДНОСТІ В УКРАЇНІ 44

Віталій ПИСЬМЕННИЙ
ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ СВІДОМОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ
МОЛОДІ В УМОВАХ РЕАЛІЙ РИНКУ ПРАЦІ 46

Олександр ГАПОНЮК
ІНСТИТУЦІЙНА АРХІТЕКТУРА ІНВЕСТИЦІЙНОГО ВІДНОВЛЕННЯ
ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ 49

Ростислав КИРИЧ
СТРУКТУРНА ТРАНСФОРМАЦІЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ РЕГІОНУ ... 52

Михайло ЯРІШ
РЕГІОНАЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У
ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ 54

Олена МАЛЮТА
СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВИМ ПІДПРИЄМСТВОМ В
УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ СТІЙКОСТІ
ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ ОСП КОРПОРАЦІЯ «ВАТРА» 58

Сергій ШЕВЧЕНКО
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ
КОНКУРЕНТНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА НА РИНКУ ЛАЗЕРНОГО
ОБЛАДНАННЯ В УМОВАХ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ ТА
ПРОМИСЛОВОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ 62

СЕКЦІЯ 6. БАНКИ І БАНКІВСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

Віталій РУДАН
БАНКИ РОЗВИТКУ ЯК ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ПОВОЄННОЇ
РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА СТРУКТУРНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ:
УРОКИ НІМЕЧЧИНИ І ПІВДЕННОЇ КОРЕЇ ДЛЯ УКРАЇНИ 68

персонал і створення робочих місць; громадянське суспільство – сприяти соціальній інтеграції.

Важливими є також інноваційні підходи до соціальної політики, зокрема впровадження програм, що стимулюють активну участь населення в освіті та працевлаштуванні. Це забезпечує не лише короткострокове зниження бідності, а й довгостроковий розвиток людського капіталу.

Отже, формування людського капіталу є стратегічним напрямом зниження бідності в Україні. Воно забезпечує підвищення рівня освіти, професійної підготовки, здоров'я та соціальної активності населення, сприяючи економічному зростанню та соціальній стабільності.

Література:

1. Мельничук Д.П. Людський капітал: пріоритети модернізації суспільства у контексті поліпшення якості життя населення: монограф. Житомир: Полісся, 2015. 564 с.

Віталій ПИСЬМЕННИЙ

доктор економічних наук, доцент

Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ СВІДОМОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ РЕАЛІЙ РИНКУ ПРАЦІ

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19662738>

Формування податкової свідомості в студентській молоді є одним з ключових індикаторів зрілості податкової культури суспільства. Студентство як соціальна група перебуває у перехідному стані між фінансовою залежністю від допомоги батьків й отримання стипендії, а також професійною діяльністю, яка передбачає набуття статусу платника податків. У цей період розвиваються базові уявлення про легітимність оподаткування, справедливість податкового навантаження та рівень довіри до держави, які надалі інституціоналізуються у сталі моделі економічної поведінки. Вибір першого робочого місця виступає своєрідним маркером цих установок, адже він відображає не лише професійні орієнтири, а й готовність інтегруватися у формалізовану систему фіскальних відносин або ж схильність до її уникнення через неформальні практики зайнятості.

Актуальність дослідження посилюється структурними зрушеннями на глобальному та національному ринках праці, в яких класичні форми довгострокової зайнятості поступово витісняються гнучкими моделями гіг-економіки, фрілансу та самозайнятості. Такі форми трудової активності є особливо привабливими для молодого покоління завдяки високому рівню автономії та можливості оперативного регулювання власного робочого навантаження. Водночас для студентів, які поєднують навчальний процес із заробітком, питання формалізації трудових відносин та податкової дисципліни часто відходить на другий план, порівняно з прагненням до максимізації доходу.

Це формує поведінкову модель, у якій короткострокова фінансова вигода домінує над довгостроковими вигодами, пов'язаними із соціальними гарантіями, страхуванням, пенсією тощо.

Вивчення результатів опитування податкових очікувань молоді, проведеного громадською організацією «Науково-аналітична спілка», дозволяє простежити психологічний вимір фіскальної поведінки [1]. Для студентства питання оподаткування перших заробітків набуває, крім економічного, ще й ціннісного характеру, трансформуючись у площину оцінки соціальної справедливості та пропорційності податкового навантаження. Виникає внутрішня дилема між сприйняттям податків як інструменту формування суспільних благ і розумінням їх як адміністративного обмеження, що потенційно знижує фінансову автономію на старті професійної траєкторії. Від того, яку саме інтерпретацію обирає молодь, залежить рівень податкової дисципліни і загальна готовність до участі в інституційно регульованій економіці.

Аналіз ціннісних орієнтирів студентів щодо майбутньої професійної діяльності свідчить про домінування установки на легальні форми зайнятості. Зокрема, 53,1% респондентів декларують пріоритет виключно офіційного працевлаштування, що можна інтерпретувати як прояв раціонального ставлення до довгострокової фінансової безпеки й інституційно гарантованих соціальних прав, як-от страхового стажу, правового захисту та стабільних умов праці. Водночас 22,8% опитаних студентів орієнтуються на самозайнятість або підприємницьку діяльність, формуючи сегмент з підвищеною податковою активністю та необхідністю самостійного адміністрування доходів. Цей вибір передбачає вищий рівень фінансової грамотності, а також безпосередню інтеграцію у фіскальну систему держави, що фактично сприяє формуванню практик усвідомленої податкової поведінки.

Попри задекларовану перевагу офіційної зайнятості, частина студентської молоді демонструє потенційну схильність до неформальних практик на ринку праці. 10,3% респондентів допускають можливість неофіційного працевлаштування, мотивуючи це прагненням до вищого доходу або обмеженістю легальних вакансій, що може відображати як прагматичні короткострокові розрахунки, так і певний дефіцит довіри до спроможності держави гарантувати справедливі правила гри. Окрему аналітичну вагу має група у 13,8% опитаних, яка не визначилася з професійною стратегією. Саме ця категорія студентів формує «зону варіативності» майбутньої фіскальної поведінки, де остаточний вибір між формальним і неформальним сектором значною мірою залежатиме від якості взаємодії державних інституцій з громадськістю та рівня легітимації податкової системи в суспільній свідомості.

Емпіричні дані щодо фактичних форм оплати праці студентської молоді виявляють структурний розрив між декларованими установками на легальну зайнятість і реальною ринковою практикою. Лише 41,8% працюючих студентів отримують повністю офіційну заробітну плату. Натомість частка з повністю неофіційними доходами становить 37,3%, що вказує на присутність тіньових практик у сегменті молодіжної зайнятості та відображає як адаптацію

роботодавців до регуляторних обмежень, так і економічну вразливість самих працівників. Така конфігурація означає, що значна кількість студентів працює поза межами системи страхового стажу та соціальних гарантій, що здатне посилювати сегментацію ринку та формувати нерівні умови між легальними суб'єктами господарювання і тими, хто використовує дешеву неформальну працю.

Ще одну аналітичну складність становить група студентів з частково офіційною оплатою праці (20,9%). Подібна гібридизація доходів формує специфічну поведінкову модель, у якій податкові зобов'язання сприймаються вибірково, залежно від вигідності їх дотримання, що поступово нормалізує практики фрагментованої легальності. У такому середовищі держава починає асоціюватися не як стабільний інституційний контрагент, а як змінний фактор, який можна частково обходити через оптимізацію форм розрахунків. Якщо агрегувати неофіційні та змішані форми доходів, частка студентів, фактично не інтегрованих у повноцінну систему оподаткування, досягає 58,2%, що створює відчутний фіскальний розрив у надходженнях ПДФО та військового збору. Така структура зайнятості підсилює ризики довгострокової інституційної ерозії податкової дисципліни, водночас актуалізуючи потребу в створенні стимулів для роботодавців, спрямованих на легалізацію студентських робочих місць.

Ставлення студентської молоді до сплати податків характеризується підвищеною чутливістю до рівня доходів і стадії професійного становлення. У сукупності 52,1% респондентів підтримують перегляд чинних підходів, серед яких 38,9% виступають за скасування або зниження податкового навантаження для студентів, а 13,2% – за запровадження пільг. Така позиція радше відображає сприйняття перших заробітків як ресурсу інвестиційного типу, що має забезпечувати освітній розвиток і базову економічну стабільність, ніж заперечення легітимності податкової системи. Податки на старті кар'єри зменшують обсяг доступних фінансових ресурсів, які можуть бути спрямовані на освіту, розвиток професійних навичок або задоволення особистих потреб, що обґрунтовує доцільність диференційованих підходів до оподаткування молоді.

33,3% респондентів демонструють стабільну орієнтацію на безумовне виконання податкових зобов'язань, що може розглядатися як прояв сформованої громадянської відповідальності та відносно високого рівня інституційної довіри. Примітно, що цей показник практично збігається з часткою студентів, зайнятих у повністю офіційному секторі, що дозволяє припустити наявність кореляційного зв'язку між формалізованим статусом зайнятості та рівнем податкової дисципліни. Водночас зазначена група поступається за чисельністю сукупності респондентів, які орієнтуються на пільгові режими або очікують зниження податкового навантаження, що вказує на переважання прагматично-адаптивних установок у структурі податкових очікувань молоді. Відтак зберігається ризик їх подальшого посилення дистанціювання від податкової системи.

На рівні державної політики першочерговим завданням є формування системи стимулів, спрямованих на легалізацію зайнятості студентської молоді

через поєднання фіскальних преференцій для роботодавців і цифрової спрощеності взаємодії з податковою системою. Йдеться про запровадження тимчасових податкових інструментів підтримки підприємств, які офіційно працевлаштовують студентів, зокрема через зниження навантаження на фонд оплати праці або компенсаційні механізми, пов'язані з інвестуванням у професійний розвиток. Натомість у сегменті самозайнятості особливого значення набуває впровадження спрощених режимів з автоматизованим розрахунком податкових зобов'язань через мобільні застосунки, що потенційно дозволяє перевести значну частину молоді з неформального сектору в легальне поле.

Ключовим інструментом формування податкової культури в сучасній молоді є системна трансформація навчального процесу через інтеграцію фінансової грамотності у шкільну й університетську освіту. Підвищення ефективності такого підходу може забезпечуватися застосуванням гейміфікованих і симуляційних моделей навчання, у межах яких студенти в умовно змодельованому середовищі відстежуватимуть причинно-наслідкові зв'язки між рівнем податкової дисципліни в громаді та якістю інфраструктури, освіти й медичних послуг. У цій логіці поступовий перехід від фіскально-примусової моделі до практики усвідомленої участі у фінансуванні суспільних благ створює підґрунтя для формування податкової культури, в якій податки сприймаються як інструмент інвестування у власну соціальну безпеку та довгострокову економічну стабільність.

Література:

1. Письменний В., Рудан В. Звіт за результатами опитування щодо працевлаштування студентів. Частина 1: Податкові очікування студентів. Тернопіль: ГО «Науково-аналітична спілка», 2026. 21 с. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/51462>.

Олександр ГАПОНЮК

аспірант

*Державний науково-дослідний інститут інформатизації
та моделювання економіки*

ІНСТИТУЦІЙНА АРХІТЕКТУРА ІНВЕСТИЦІЙНОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19756645>

Повоєнне економічне відновлення України дедалі виразніше постає не як сукупність розрізнених проєктів реконструкції, а як завдання формування нової інституційної архітектури розвитку. Масштаб руйнувань, територіальна неоднорідність втрат, висока частка зовнішнього фінансування та структурні деформації довоєнної економіки зумовлюють потребу в такій моделі відбудови, яка поєднувала б швидкість рішень із довгостроковою результативністю. За цих умов центральним стає питання не лише про обсяг ресурсів, а про правила їх